Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

26. september 2013 *

Äriühinguõigus — Asutamisvabadus — Üheteistkümnes direktiiv 89/666/EMÜ — Raamatupidamisdokumentide avalikustamine — Teises liikmesriigis asuva kapitaliühingu filiaal — Rahatrahv ettenähtud tähtaja jooksul avalikustamata jätmise eest — Õigus tõhusale kohtulikule kaitsele — Kaitseõiguste tagamise põhimõte — Karistuse sobivus, tõhusus, proportsionaalsus ja hoiatavus

Kohtuasjas C-418/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberlandesgericht Innsbrucki (Austria) 29. juuli 2011. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 10. augustil 2011, menetluses

Texdata Software GmbH,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen, kohtunikud J. Malenovský, U. Lõhmus (ettekandja), M. Safjan ja A. Prechal,

kohtujurist: P. Mengozzi,

kohtusekretär: ametnik M. Aleksejev,

arvestades kirjalikus menetluses ja 27. novembri 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke seisukohti, mille esitasid:

— Texdata Software GmbH, esindajad: *Rechtsanwalt* N. Arnold ja *Rechtsanwalt* T. Raubal,

— Austria valitsus, esindajad: C. Pesendorfer ja F. Koppensteiner,

— Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: S. Ossowski,

— Euroopa Komisjon, esindajad: G. Braun ja K.-P. Wojcik,

olles 31. jaanuari 2013. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada ELL artikli 6 lõikeid 1 ja 3, ELTL artikleid 49 ja 54, Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi harta") artikleid 47 ja 50, 4. novembril 1950 Roomas alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK") artikli 6 lõiget 2, nõukogu 9. märtsi 1968. aasta esimese direktiivi 68/151/EMÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks EMÜ asutamislepingu artikli 58 teises lõigus tähendatud äriühingutelt nõuavad, et muuta sellised tagatised ühenduse kõigis osades võrdväärseteks (EÜT L 65, lk 8; ELT eriväljaanne 17/01, lk 3; edaspidi „esimene direktiiv") artiklit 6, nõukogu 25. juuli 1978. aasta neljanda direktiivi 78/660/EMÜ, mis põhineb asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punktil g ja käsitleb teatavat liiki äriühingute raamatupidamise aastaaruandeid (EÜT L 222, lk 11; ELT eriväljaanne 17/01, lk 21), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2009. aasta direktiiviga 2009/49/EÜ (ELT L 164, lk 42) (edaspidi „neljas direktiiv"), artiklit 60a ning nõukogu 13. juuni 1983. aasta seitsmenda direktiivi 83/349/EMÜ, mis põhineb asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punktil g ja käsitleb konsolideeritud aastaaruandeid (EÜT L 193, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 58; edaspidi „seitsmes direktiiv"), artikli 38 lõiget 6.

2 Eelotsusetaotlus on esitatud seoses kaebusega, mille Texdata Software GmbH (edaspidi „Texdata") esitas rahatrahvide peale, mis Landesgericht Innsbruck (Innsbrucki esimese astme kohus) määras talle seetõttu, et ta oli jätnud täitmata kohustuse esitada raamatupidamise aastaaruanne sellele äriregistrit pidavale kohtule.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

3 EIÕK artikli 6 „Õigus õiglasele kohtumenetlusele" lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Igaühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Kohtuotsus kuulutatakse avalikult, kuid ajakirjanikke ja üldsust võidakse demokraatlikus ühiskonnas eemaldada kas kogu või osast protsessist kõlbluse, avaliku korra või riigi julgeoleku huvides või kui seda nõuavad alaealise huvid või osapoolte eraelu kaitse või erilistel asjaoludel, kus avalikkus võib kahjustada õigusemõistmise huve, ulatuses, mis on kohtu arvates vältimatult vajalik.

2. Igaüht, keda süüdistatakse kuriteos, peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud."

Liidu õigus

Esimene direktiiv ja direktiiv 2009/101/EÜ

4 Esimene direktiiv tunnistati alates 21. oktoobrist 2009 kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiviga 2009/101/EÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks asutamislepingu artikli 48 teises lõigus osutatud äriühingutelt nõuavad, et muuta sellised tagatised võrdväärseteks (ELT L 258, lk 11).

5 Direktiivi 2009/101 artikli 2 punktis f on ette nähtud, et liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et direktiivi artiklis 1 osutatud äriühingud avalikustavad vähemalt iga majandusaasta raamatupidamisdokumendid, mille avaldamine on nõutav eelkõige neljanda ja seitsmenda direktiivi kohaselt.

6 Direktiivi artikli 7 punktis a, mis on sõnastatud identselt esimese direktiivi artikli 6 punktiga a, on sätestatud, et liikmesriigid näevad ette asjakohased karistused vähemalt juhuks, kui ei ole avalikustatud direktiivi 2009/101 artikli 2 punktis f nõutud raamatupidamisdokumente.

Neljas direktiiv

7 Vastavalt neljanda direktiivi artiklile 47 avaldatakse nõuetekohaselt kinnitatud raamatupidamise aastaaruanne ning tegevusaruanne koos arvamusega, mille on esitanud raamatupidamisaruannete auditeerimise eest vastutav isik, vastavalt iga liikmesriigi seadustele kooskõlas esimese direktiivi artikliga 3.

8 Neljanda direktiivi artiklis 60a on sätestatud:

„Liikmesriigid kehtestavad eeskirjad sanktsioonide kohta, mida nad kohaldavad käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud riigisiseste õigusnormide rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Sanktsioonid peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.”

Üheteistkümnes direktiiv 89/666/EMÜ

9 Nõukogu 21. detsembri 1989. aasta üheteistkümnes direktiiv 89/666/EMÜ avalikustamisnõuete kohta, mis on seotud liikmesriigis filiaali asutamisega teise liikmesriigi õigusele alluva teatud liiki äriühingu poolt (EÜT L 395, lk 36; ELT eriväljaanne 17/01, lk 100; edaspidi „üheteistkümnes direktiiv”), on suunatud kapitaliühingute filiaalidele. Selle põhjendustes 1, 4 ja 9 on märgitud:

„hõlbustamaks EMÜ asutamislepingu artiklis 58 tähendatud äriühingutel asutamisvabaduse kasutamist nõuavad nii selle lepingu artikli 54 lõike 3 punkt g kui ka asutamisvabaduse piirangute kaotamise üldprogramm tagatiste kooskõlastamist, mida nõutakse liikmesriikides äriühingutelt nende liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks;

[…]

filiaalide puhul toob kooskõlastamise puudumine, eelkõige avalikustamise osas, kaasa lahknevusi äriühingu liikmete ja kolmandate isikute kaitse vallas teises liikmesriigis filiaale asutanud äriühingute ja seal tütarettevõtjaid asutanud äriühingute vahel;

[…]

filiaali raamatupidamisdokumentide avalikustamist nõudvad siseriikliku õiguse sätted kaotavad oma põhjendatuse pärast seda, kui on kooskõlastatud äriühingu raamatupidamisdokumentide koostamist, kontrollimist ja avalikustamist reguleerivad siseriiklikud õigusaktid; kooskõlastamise järel piisab äriühingu poolt auditeeritud ja avalikustatud raamatupidamisdokumentide avalikustamisest filiaali asukoha äriregistris”.

10 Üheteistkümnenda direktiivi artikli 1 lõiked 1 ja 2 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Teise liikmesriigi õigusele alluva ja [esimese] direktiivi […] kohaldamisalas oleva äriühingu poolt asutatud filiaaliga seotud dokumendid ja andmed tuleb avalikustada vastavalt filiaali asukohajärgse liikmesriigi õigusele ja kõnealuse direktiivi artiklile 3.

2. Kui avalikustamisnõuded filiaali kohta erinevad äriühingut puudutavatest nõuetest, kehtivad filiaaliga sooritatud tehingute kohta filiaali avalikustamisnõuded."

11 Vastavalt üheteistkümnenda direktiivi artikli 2 lõike 1 punktile g koostoimes artikliga 3 hõlmab artiklis 1 ette nähtud avalikustamiskohustus ainult äriühingu raamatupidamisdokumente, mis on koostatud, auditeeritud ja avalikustatud vastavalt äriühingu suhtes kehtivale liikmesriigi õigusele kooskõlas eelkõige neljanda ja seitsmenda direktiiviga.

12 Direktiivi artiklis 12 on sätestatud, et „artiklites 1, 2, 3 […] sätestatud avalikustamisnõuete täitmata jätmise […] korral […] näevad liikmesriigid ette kohased sanktsioonid".

Austria õigus

13 Äriseadustiku (Unternehmensgesetzbuch, *dRBl.* 219/1897) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „UGB") § 277 lõike 1 kohaselt on kapitaliühingute seaduslikud esindajad kohustatud esitama ühingu asukoha äriregistrit pidavale kohtule raamatupidamise aastaaruande ja tegevusaruande ning vajaduse korral aruande äriühingu juhtimise kohta koos kinnitusmärkega või kinnitamisest keeldumise märkega või piiratud kinnitamise märkega pärast seda, kui üldkoosolek on need läbi vaadanud, ning igal juhul hiljemalt üheksa kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu.

14 UGB §-s 280a „Välisriikide kapitaliühingute filiaale puudutav avalikustamine" on sätestatud, et välisriikide kapitaliühingute filiaalide esindajad on kohustatud avaldama vastavalt UGB §-dele 277, 281 ja 282 saksa keeles raamatupidamisdokumendid, mis on koostatud, kontrollitud ja avalikustatud ühingu põhiasukohas kohaldatava õiguse kohaselt.

15 UGB § 283 „Rahatrahvid", mida on muudetud 2011. aasta eelarvega kaasneva seadusega (Budgetbegleitgesetz; *BGBl.* I, 111/2010; edaspidi „BBG"), on sõnastatud järgmiselt:

„1. Ilma et see mõjutaks äriõiguse üldnorme, on juhatuse liikmed ja likvideerijad kohustatud järgima ettenähtud tähtaja jooksul §-e […] 277–280, nõukogu liikmed on kohustatud järgima §-i 270 ning välisriigi kapitaliühingu filiaali puhul on seda esindama volitatud isikud kohustatud järgima §-i 280a, kuna vastasel korral määrab kohus neile rahatrahvi vahemikus 700–3600 eurot. Rahatrahv tuleb määrata pärast avalikustamistähtaja möödumist. Iga kahe kuu järel tuleb määrata uus trahv seni, kuni need organid ei ole oma kohustusi täitnud.

2. Kui lõikes 1 ette nähtud avalikustamist ei ole ettenähtud tähtaja viimaseks päevaks toimunud ja tingimusel, et avalikustatavad dokumendid ei ole laekunud kohtusse trahvimääruse tegemisele eelnenud päevaks, tuleb eelneva menetluseta teha määrus rahatrahvi määramise kohta summas 700 eurot. Niisugust meedet ei kohaldata, kui ettenägematu või vältimatu sündmus ilmselgelt takistas lõikes 1 nimetatud organil dokumente õigeaegselt avalikustada. Sellises olukorras ja juhul kui avalikustamist ei ole veel toimunud, lükatakse määruse tegemine edasi nelja nädala võrra alates avalikustamist takistanud sündmuse lõppemisest. Trahvimäärus toimetatakse kätte või tehakse teatavaks samamoodi nagu hagi. Asjaomasel organil on määrusele vastuväite esitamiseks aega 14 päeva ning vastuväite esitamata jätmise korral määrus jõustub. Vastuväites peavad olema esitatud põhjused, mille tõttu on lõikes 1 osutatud kohustused jäetud täitmata. Kaebetähtaja möödumise korral võib selle ennistada […]. Kui vastuväide esitatakse hilinenult või see on täielikult põhjendamata, tuleb see otsusega rahuldamata jätta.

3. Põhistatud vastuväite tähtaegne esitamine muudab trahvimääruse kohaldamatuks. Rahatrahvi kohaldamise küsimus tuleb lahendada tavamenetluses otsusega. Kui ei ole alust menetlust lõpetada, võidakse ilma eelneva hoiatuseta määrata rahatrahv summas 700–3600 eurot. Asjaomasel organil on võimalus tavamenetluses määratud rahatrahvi peale kaebus esitada […].

4. Kui avalikustamine ei ole kahe kuu jooksul pärast ettenähtud tähtaja viimase päeva möödumist ikka veel toimunud, tuleb määrata veel üks rahatrahv summas 700 eurot. Samasugune trahv määratakse ka iga kahe kuu järel, kui avalikustamiskohustust jätkuvalt ei ole täidetud; kui rahatrahvile esitatakse vastuväide, tuleb trahviotsus avaldada.

[…]

6. Rahatrahv tuleb tasuda ka juhul, kui karistatud isik on oma kohustuse täitnud või kui selle kohustuse täitmine on muutunud võimatuks.

7. […] §-de 277–280a kohaselt seaduslikel esindajatel lasuvad kohustused puudutavad ka äriühingut. Kui äriühing ei täida neid kohustusi oma organite kaudu, tuleb talle endale samaaegselt määrata rahatrahv, kohaldades analoogia alusel lõikeid 1–6.”

16 Euroopa Kohtule esitatud toimikust ilmneb, et muudetud UGB § 283 üleminekusätete kohaselt jõustus see artikkel BBG-ga muudetud kujul 1. jaanuaril 2011 ning seda saab kohaldada üksnes pärast seda kuupäeva toime pandud rikkumistele. BBG kohta valitsuse esitatud eelnõu seletuskirjast nähtub siiski, et juhul, kui avalikustamiskohustus ei olnud täidetud 1. jaanuarist 2011 kuni 28. veebruarini 2011 (kaasa arvatud), võis trahvi määramise menetlust alustada kõige varem 1. märtsil 2011 ning seda ainult määrusega.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

17 Saksamaal asuv osaühing Texdata tegeleb tarkvara turustamise ja arendamisega. Ta tegutseb Austrias filiaali kaudu, mis on alates 4. märtsist 2008 kantud Austria äriregistrisse teises liikmesriigis asuva äriühingu filiaalina.

18 Landesgericht Innsbruck määras 5. mai 2011. aasta kahe määrusega kõnealusele äriühingule BBG-ga muudetud UGB § 283 lõike 2 alusel kaks rahatrahvi, mõlemad summas 700 eurot, kuna äriühing ei olnud esitanud 31. detsembril 2008 ja 31. detsembril 2009 lõppenud majandusaastate kohta raamatupidamise aastaaruandeid ettenähtud tähtaja jooksul ehk vastavalt üleminekusätetele kas 28. veebruariks 2011 või määruste tegemisele eelnenud päevaks.

19 Texdata esitas 23. mail 2011 samale kohtule tähtaegselt kaks vastuväidet nende määruste kohta. Vastuväidete põhjendamiseks väitis ta esiteks, et BBG-ga muudetud UGB § 283 nimetatud avalikustamiskohustuse rikkumise eest karistuse määramine ilma eelneva hoiatuseta on õigusvastane, ning teiseks, et raamatupidamise aastaaruanded esitati tähtaegselt Amtsgericht Karlsruhele (Saksamaa), kellel on äriühingu asukohta arvestades territoriaalne pädevus, ja aruanded on juba kaua olnud kättesaadavad viimati nimetatud kohtu elektroonilise andmeedastussüsteemi kaudu.

20 Samal päeval esitas Texdata raamatupidamise aastaaruanded Landesgericht Innsbruckile, kes kandis need äriregistrisse 25. ja 26. mail 2011.

21 Kõnealune kohus otsustas 25. mai 2011. aasta kahe otsusega muuta 5. mail 2011 tehtud määrused kohaldamatuks, põhjendusel et vastuväited esitati tähtaegselt. Arvestades asjaolu, et vaidlusalused raamatupidamise aastaaruanded esitati pärast ettenähtud tähtaja möödumist, määras sama kohus siiski uuesti tavamenetluses BBG-ga muudetud UGB § 283 lõigete 3 ja 7 alusel kaks rahatrahvi samas summas.

22 Texdata esitas nende otsuste peale kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, kellel on tekkinud küsimus, kas 2011. aastal kehtestatud muudatustest tulenev Austria karistuste määramise kord, milles on ette nähtud trahvi kohene määramine äriühingule, kes jätab raamatupidamise aastaaruanded pädevale kohtule esitamata, on liidu õigusega kooskõlas.

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et enne 2011. aasta reformi oli äriregistrit pidavates Austria kohtutes välja kujunenud praktika, mille kohaselt saadeti kohustused täitmata jätnud äriühingule UGB §-des 277 ja 283 ette nähtud üheksakuulise tähtaja möödumisel mitteametlik hoiatus, milles anti talle nelja nädala pikkune täiendav tähtaeg. Kui selle tähtaja möödumisel rikkumine jätkuvalt vältas, saadeti teine hoiatus, milles paluti esitada teatud tähtaja jooksul kõik raamatupidamise aastaaruanded või tõendada, et see kohustus ei kehti, ning teatati, et vastasel juhul määratakse rahatrahv. Kohtud määrasid trahvi alles siis, kui ka see meede ei andnud tulemust ja kui ei olnud viidatud ühelegi avalikustamiskohustuse täitmist takistavale asjaolule.

24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob välja järgmised asjaolud, mida ta peab siseriiklikule menetlusele omasteks „struktuurilisteks puudujääkideks", milleks on esiteks liigsed vorminõuded, mis tulenevad ühelt poolt hilinenult esitatud või põhjendamata vastuväidete tagasilükkamisest ning teiselt poolt keelust esitada kaebemenetluses uusi väiteid, välja arvatud vabandatava puuduse korral, teiseks kohtuistungi toimumise tagamata jätmine, kolmandaks kaitseõiguste rikkumine tulenevalt võimatusest esitada oma seisukoht enne trahvi määramist, neljandaks seadusest tulenev vastutuse eeldus, mille tagajärjel pannakse tõendamiskoormis äriühingule, viiendaks ebamõistlikud aegumistähtajad ja eelneva hoiatuse puudumine, mille tagajärjel tekib mõnes teises liikmesriigis asuvatel äriühingutel õiguslik ebakindlus, ning kuuendaks asjaolu, et vältava rikkumise korral võib määrata uusi rahatrahve, ilma et algsed trahvimäärused oleksid jõustunud.

25 Neil asjaoludel otsustas Oberlandesgericht Innsbruck menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas kehtiva liidu õigusega, eelkõige:

[a)] ELTL artiklites 49 ja 54 ette nähtud asutamisvabadusega;

[b)] tõhusa kohtuliku kaitse üldpõhimõttega (ELL artikli 6 lõige 3) (tõhususe põhimõte);

[c)] […] harta artikli 47 teises lõigus (ELL artikli 6 lõige 1) ja [EIÕK] artikli 6 lõikes 2 (ELL artikli 6 lõige 1) sätestatud kaitseõiguse tagamise põhimõttega;

[d)] […] harta artiklis 50 sätestatud *ne bis in idem* põhimõttega või

[e)] [esimese] direktiivi […] artikli 6, [neljanda] direktiivi […] artikli 60a ja [seitsmenda] direktiivi […] artikli 38 lõike 6 sätetega avalikustamismenetluses ette nähtud karistuste kohta,

on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille kohaselt on raamatupidamise aastaaruannete koostamiseks ja pädevale äriregistrit pidavale kohtule avalikustamiseks seaduses ette nähtud üheksakuulise tähtaja möödumise korral see kohus, kohustatud esiteks määrama äriühingule ja selle igale esindusorganile viivitamata vähemalt 700 euro suuruse rahatrahvi, kuna vastupidiste tõendite puudumise korral peetakse nende tegevusetust süüliseks, ning teiseks määrama tulenevalt samast vastutuse eeldusest äriühingule ja selle igale esindusorganile viivitamata vähemalt 700 euro suuruse uue rahatrahvi iga järgneva kahe kuu eest, mil kõnealust kohustust ei täideta,

— andmata võimalust avalikustamise kohustuse kehtimise ja võimalike takistuste kohta seisukoha väljendamiseks, eelkõige eelnevalt kontrollimata, kas raamatupidamise aastaaruanne on juba esitatud äriühingu peamise tegevuskoha järgset äriregistrit pidavale kohtule, ning

— saatmata äriühingule või selle esindusorganitele eelnevalt individuaalset hoiatuse avalikustamiskohustuse täitmiseks?"

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

26 Esiteks viitab Austria valitsus eelotsusetaotluse vastuvõetamatusele, väites, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on põhikohtuasjas kohaldatavaid siseriiklikke õigusnorme kirjeldanud ebaõigesti, mistõttu on vähetõenäoline, et Euroopa Kohtul on võimalik anda esitatud küsimustele tarvilik, mitte pelgalt hüpoteetiline vastus.

27 Lisaks on see valitsus seisukohal, et eelotsusetaotlusest ja eelkõige tõhususe põhimõttega seotud küsimustest järeldub, et Euroopa Kohtul palutakse tõlgendada siseriiklikku õigust. Siiski on ainult liikmesriikide kohtute pädevuses kindlaks teha, kas asjakohased siseriiklikud õigusnormid vastavad konkreetselt võrdväärsuse ja tõhususe nõuetele.

28 Sellega seoses tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt põhineb ELTL artiklis 267 kehtestatud menetlus liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel ning Euroopa Kohtul on pädevus otsustada üksnes selles artiklis osutatud liidu õigusaktide tõlgenduse või kehtivuse üle. Seetõttu ei ole Euroopa Kohtu pädevuses hinnata siseriiklike õigusnormide tõlgendust ega otsustada liikmesriigi kohtu poolt nendele sätetele antud tõlgenduse õigsuse üle (vt eelkõige 18. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-220/05: Auroux jt, EKL 2007, lk I-385, punkt 25; 7. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-515/08: dos Santos Palhota jt, EKL 2010, lk I-9133, punkt 18, ning 21. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-81/09: Idryma Typou, EKL 2010, lk I-10161, punkt 35).

29 Sellest tulenevalt on Euroopa Kohus kohustatud arvesse võtma eelotsuse küsimuste faktilist ja õiguslikku konteksti nii, nagu see on eelotsusetaotluses määratletud (29. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-482/01 ja C-493/01: Orfanopoulos ja Oliveri, EKL 2004, lk I-5257, punkt 42, ning 23. aprilli 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-378/07-C-380/07: Angelidaki jt, EKL 2009, lk I-3071, punkt 48). Seega tuleb lähtuda Austria õigusnormide tõlgendusest, mis tuleneb eelotsusetaotlusest ja mis on Euroopa Kohtule esitatud küsimuse eelduseks.

30 Mis puudutab argumenti, et Euroopa Kohtul palutakse tõlgendada siseriiklikku õigust, siis piisab, kui tõdeda, et eelotsuse küsimuse sõnastusest endast ilmneb, et sellega palutakse tõlgendada liidu õiguse sätteid ja põhimõtteid.

31 Teiseks märgib Ühendkuningriigi valitsus sõnaselget vastuvõetamatuse väidet esitamata, et eelotsuse küsimuse teatud osad ei ole põhikohtuasja lahendamiseks asjakohased kas seetõttu, et need viitavad direktiividele, mis ei ole kohtuasja asjaoludele kohaldatavad, või seetõttu, et need puudutavad olukordi, mida põhikohtuasjas ei esine.

32 Täpsemalt väidab see valitsus esiteks, et esimene ja seitsmes direktiiv ei ole põhikohtuasja asjaoludele kohaldatavad, samas kui üheteistkümnes direktiiv, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole maininud, on kohaldatav.

33 Teiseks väidab ta, et Austria õigusnorme, nii selles osas, milles on ette nähtud võimalus määrata rahatrahv korraga äriühingule ja selle esindusorganitele, kui ka selles osas, mis võimaldab määrata vältava rikkumise korral iga kahe kuu järel uue rahatrahvi, ei tohiks Euroopa Kohus arvesse võtta, kuna need ei ole põhikohtuasja asjaolusid silmas pidades kohaldatavad.

34 Ühendkuningriigi valitsus väljendab samuti kahtlust võimaluse üle kohaldada alates 1. jaanuarist 2011 kehtivaid siseriiklikke õigusnorme tagasiulatuvalt raamatupidamisdokumentide esitamise kohustuste rikkumistele, mis puudutavad 31. detsembril 2008 ja 31. detsembril 2009 lõppenud majandusaastaid.

35 Seoses viidatud sätete asjakohasusega ilmneb väljakujunenud kohtupraktikast, et asjaolu, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on eelotsuse küsimuse sõnastuses viidanud teatavatele liidu õigusnormidele, ei takista Euroopa Kohut esitamast sellele kohtule kõiki tõlgendamise juhiseid, mis

võivad olla tarvilikud tema menetletava kohtuasja lahendamisel, olenemata sellest, kas liikmesriigi kohus on neile oma küsimustes viidanud või mitte (vt eelkõige 21. veebruari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-152/03: Ritter-Coulais, EKL 2006, lk I-1711, punkt 29; 10. veebruari 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-307/09-C-309/09: Vicoplus jt, EKL 2011, lk I-453, punkt 22, ning 22. märtsi 2012. aasta otsus kohtuasjas C-248/11: Nilaş jt, punkt 31). Sellega seoses on Euroopa Kohtu ülesanne tuletada liikmesriigi kohtu esitatud andmete kogumist ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendustest need liidu õiguse aspektid, mida on vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada (vt 27. oktoobri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-115/08: ČEZ, EKL 2009, lk I-10265, punkt 81, ja eespool viidatud kohtuotsus Idryma Typou, punkt 31).

36 Seega ei saa Ühendkuningriigi valitsuse esimene argument eelotsusetaotluse vastuvõetavust mõjutada.

37 Hüpoteetiliste olukordade kohta tuleb märkida, et käesoleva kohtuotsuse punktis 33 kirjeldatud siseriiklikele õigusnormidele viitas eelotsusetaotluse esitanud kohus eelkõige selleks, et kontrollida nende vastavust *ne bis in idem* põhimõttele.

38 Selle põhimõtte kohaselt ei tohi kedagi uuesti kohtu alla anda ega karistada kuriteo eest, milles ta on liidu territooriumil seaduse järgi juba lõplikult õigeks või süüdi mõistetud.

39 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 18–21 kokkuvõtlikult esitatud asjaoludest, mida Texdata ja Austria valitsus kohtuistungil kinnitasid, määrati äriühingule kaks rahatrahvi, mis puudutavad kahte eraldi ajavahemikku ehk aastaid 2008 ja 2009. Kuna Texdata täitis oma avalikustamiskohustuse veidi aega pärast vaidlustatud määruste tegemist, ei määratud sama ajavahemiku eest mitut karistust.

40 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et esitatud küsimuse punkt d, mis käsitleb *ne bis in idem* põhimõtte tõlgendamist, on vastuvõetamatu.

41 Mis puudutab lõpuks kõnealuste siseriiklike õigusnormide väidetavalt tagasiulatuvat kohaldamist, siis on Euroopa Kohus juba leidnud, et siseriikliku, ajaliselt kohaldatava õigusnormi kindlakstegemine on siseriikliku õiguse tõlgendamise küsimus, mis ei kuulu seega eelotsusemenetluses Euroopa Kohtu pädevusse (21. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-467/08: Padawan, EKL 2010, lk I-10055, punkt 24).

42 Eespool toodust järeldub, et käesolev eelotsusetaotlus on vastuvõetav, välja arvatud küsimuse punkti d osas, mis käsitleb *ne bis in idem* põhimõtte tõlgendamist.

Eelotsuse küsimuse analüüs

Kohaldatavad sätted

43 Eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks tuleb käesoleva kohtuotsuse punktis 35 meenutatud kohtupraktikat silmas pidades sissejuhatuseks kindlaks teha, kas direktiivide sätted, mille tõlgendust eelotsusetaotluse esitanud kohus taotleb, on kohaldatavad sellises olukorras nagu põhikohtuasjas, kus Saksamaal asuva kapitaliühingu Austrias asuv filiaal on jätnud täitmata kohustuse avalikustada oma raamatupidamise aastaaruanded 2008. ja 2009. aasta majandusaastate lõppedes.

44 Sellega seoses tuleb tõdeda, et niisugust olukorda reguleerib konkreetselt üheteistkümnes direktiiv ja täpsemalt selle artikkel 1, milles on sisuliselt ette nähtud, et sellise filiaali dokumendid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, avalikustatakse vastavalt filiaali asukohajärgse liikmesriigi õigusele, ning artikkel 12, mille kohaselt peavad liikmesriigid nägema ette kohased sanktsioonid eelkõige direktiivi artiklis 1 sätestatud avalikustamisnõuete täitmata jätmise korral.

45 Arvestades, et kõnealused sätted puudutavad konkreetselt põhikohtuasja asjaolusid, tuleb asuda seisukohale, et seda vaidlust reguleerivad need samad sätted, mitte direktiivi 2009/101 ega neljanda ega seitsmenda direktiivi sätted, milles on küll samuti ette nähtud avalikustamiskohustused, kuid mis nii konkreetselt ei puuduta sellist olukorda, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

46 Eespool toodust järeldub, et eelotsuse küsimust tuleb mõista nii, et sellega palutakse sisuliselt selgitada, kas liidu õigust ja eelkõige ELTL artikleid 49 ja 54, tõhusa kohtuliku kaitse ja kaitseõiguste tagamise põhimõtet ning üheteistkümnenda direktiivi artiklit 12 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, mis on kõne all põhikohtuasjas ja mille kohaselt määratakse raamatupidamisdokumentide avalikustamiseks ette nähtud üheksakuulise tähtaja möödumise korral viivitamata vähemalt 700 euro suurune rahatrahv kapitaliühingule, mille filiaal asub asjaomases liikmesriigis, kusjuures talle ei saadeta eelnevalt hoiatust ega anta võimalust väljendada süükspandava rikkumise kohta oma seisukohta.

47 Kuna põhikohtuasjas käsitletava siseriikliku korra eesmärk on määrata karistus selle eest, et välismaiste kapitaliühingute filiaalid jätavad täitmata raamatupidamise aastaaruannete avalikustamise kohustuse, mis on üheteistkümnenda direktiivi kohaselt ühtlustatud, tuleb esiteks vastata küsimuse punktile e, mis puudutab selle direktiivi tõlgendamist. Teiseks on vaja analüüsida küsimuse punkti a ehk seda, kas kõnealune kord kujutab endast ELTL artiklites 49 ja 54 sätestatud asutamisvabaduse piirangut. Kolmandaks tuleb käsitleda küsimuse punkte b ja c, mis puudutavad tõhusa kohtuliku kaitse ja kaitseõiguste tagamise põhimõtte kohaldatavust ja võimalikku rikkumist.

Üheteistkümnes direktiiv

48 Ühe liikmesriigi õiguse alusel tegutseva äriühingu poolt teises liikmesriigis asutatud filiaaliga seotud dokumentide avalikustamine on ette nähtud üheteistkümnenda direktiivi artiklis 1. See kohustus on Austria õigusse üle võetud UGB § 277 lõikega 1 ja §-ga 280a.

49 Üheteistkümnenda direktiivi artikliga 12 on liikmesriikidele antud ülesanne näha ette raamatupidamisdokumentide avalikustamata jätmise eest sobivad karistused. Kõnealune direktiiv ei sisalda siiski täpsemaid norme siseriiklike karistuste kehtestamise kohta ning selles ei ole nimelt kehtestatud ühtegi sõnaselget kriteeriumi niisuguste karistuste proportsionaalsuse hindamiseks.

50 Neil asjaoludel tuleb märkida, et säilitades küll karistuste valimise õiguse, peavad liikmesriigid eelkõige tagama, et liidu õiguse rikkumiste eest määratakse tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi (vt selle kohta 3. mai 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-387/02, C-391/02 ja C-403/02: Berlusconi jt, EKL 2005, lk I-3565, punkt 65).

51 Euroopa Kohus on nimelt leidnud, et karistuste rangus peab vastama nende rikkumiste raskusele, mille eest neid määratakse, eelkõige tagades tegeliku hoiatava mõju ja järgides samas proportsionaalsuse üldpõhimõtet (vt analoogia alusel 25. aprilli 2013. aasta otsus kohtuasjas C-81/12: Asociația Accept, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

52 Sellega seoses ei tohi siseriiklikes õigusnormides ette nähtud meetmed minna kaugemale sellest, mis on nende õigusnormidega taotletavate legitiimsete eesmärkide saavutamiseks sobiv ja vajalik, arvestades, et juhul kui on võimalik valida mitme sobiva meetme vahel, tuleb rakendada kõige vähem piiravat meedet, ning tekitatud ebamugavused peavad olema vastavuses seatud eesmärkidega (vt selle kohta 9. märtsi 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-379/08 ja C-380/08: ERG jt, EKL 2010, lk I-2007, punkt 86, ning 9. veebruari 2012. aasta otsus kohtuasjas C-210/10: Urbán, punkt 24).

53 Käesolevas asjas tuleb märkida, et nii ühinguõigust reguleerivate direktiivide vastuvõtmise aluseks olnud ELTL artikli 50 lõike 2 punktist g kui ka üheteistkümnenda direktiivi põhjendusest 4 ilmneb, et äriühingute dokumentide avalikustamise eesmärk on kaitsta nii osanike ja aktsionäride kui ka kolmandate isikute huve.

54 Euroopa Kohus on juba käsitanud aluspõhimõttena seda, et raamatupidamise aastaaruanded peavad andma tõepärase ülevaate äriühingu varast, finantsseisundist ning majandustulemustest (vt 27. juuni 1996. aasta otsus kohtuasjas C-234/94: Tomberger, EKL 1996, lk I-3133, punkt 17, mida on parandatud 10. juuli 1997. aasta määrusega; 7. jaanuari 2003. aasta otsus kohtuasjas C-306/99: BIAO, EKL 2003, lk I-1, punkt 72, ning eespool viidatud kohtuotsus Berlusconi jt, punkt 54). Nende avalikustamise eesmärk on peamiselt anda teavet kolmandatele isikutele, kes ei tunne või ei saa piisavalt tunda kõnealuse äriühingu raamatupidamislikku ja finantsolukorda (4. detsembri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-97/96: Daihatsu Deutschland, EKL 1997, lk I-6843, punkt 22).

55 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kindlaks teha, kas BBG-ga muudetud UGB §-s 283 ette nähtud karistuste määramise korra kohaselt karistatakse raamatupidamisdokumentide avalikustamise kohustuse rikkumise eest sisulistel ja menetluslikel tingimustel, mis tagavad karistuse tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse. Euroopa Kohus võib siiski anda siseriiklikule kohtule kõik liidu õiguse tõlgendamise juhised, mis võivad olla siseriiklikule kohtule otsuse tegemisel tarvilikud (eespool viidatud kohtuotsus Asociația Accept, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

56 Käesolevas asjas ilmneb Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et kõnealustes õigusnormides – põhikohtuasjas asjakohases osas – on ette nähtud, et juhul kui raamatupidamisdokumente ei ole avalikustatud hiljemalt üheksa kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu, on äriregistrit pidav kohus kohustatud määrusega määrama äriühingule vähemalt 700 euro suuruse rahatrahvi, ilma et ta saadaks eelnevalt hoiatuse või annaks äriühingule võimaluse olla eelnevalt ära kuulatud. Äriühingul on aega 14 päeva, et esitada määrusele põhistatud vastuväide, mille puhul muutub see kohaldamatuks ja käivitub tavamenetlus. Kui vastuväide ei ole põhjendatud, võidakse otsusega määrata rahatrahv summas 700–3600 eurot.

57 Mis puudutab esiteks rahatrahvi miinimumsummat ehk 700 eurot, mis määratakse automaatselt, kui avalikustamiskohustust ei ole ettenähtud tähtaja jooksul täidetud, siis tuleb märkida, et komisjoni hinnangul vastab niisugune summa keskmisele summale, mis on liikmesriikides avalikustamiskohustuse rikkumise eest ette nähtud. Nagu see institutsioon õigesti väidab, tuleb kõnealuse karistuse rangust kaaluda võrreldes huvide ja finantsriskidega, mis võivad äripartnerite ja huvitatud isikute jaoks tekkida, kui äriühingu tegelikku finantsolukorda ei avalikustata. Neil asjaoludel on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne hinnata, kas määratud summa ei ole liiga suur võrreldes õiguspäraselt taotletava eesmärgiga.

58 Mis puudutab asjaolu, et rahatrahvi kohaldama kohustatud siseriiklikel kohtutel puudub võimalus juhtumi konkreetsete asjaolude arvessevõtmiseks trahvi miinimumsummast kõrvale kalduda, siis piisab sellest, kui äriühing esitab talle määratud rahatrahvi vaidlustamiseks põhistatud vastuväite, et käivituks tavamenetlus, mis võimaldab pädeval kohtul juhtumi konkreetseid asjaolusid arvesse võtta.

59 Teiseks tuleb üheksakuulise tähtaja kohta, mida arvutatakse alates majandusaasta lõppemise kuupäevast ja mille jooksul peab avalikustamine toimuma, märkida, et see on piisavalt pikk, et võimaldada äriühingutel oma avalikustamiskohustust täita, ilma et seataks kahtluse alla põhikohtuasjas käsitletava karistuste määramise korra proportsionaalsus. Nimelt, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 50 märkis, võiks pikem tähtaeg seada ohtu kolmandate isikute kaitse, kuna viimastel puuduks juurdepääs kõige värskemale teabele, mis võimaldaks neil olla teadlik kõnealuse äriühingu tegelikust olukorrast.

60 Kolmandaks võib seoses hindamisega, kas on võimalik kasutada vähem piiravaid meetmeid, pidada asjakohaseks seda, et kohtuistungil Austria valitsuse esitatud selgituste kohaselt osutus varem kehtinud kord vähetõhusaks, kuivõrd alla poole äriühingutest, kelle suhtes kehtis avalikustamiskohustus, täitsid

seda ettenähtud tähtaja jooksul. Seetõttu oli Austria Vabariik valitsuse sõnul sunnitud enne 2011. aastat kehtinud karistuste määramise korda muutma, et tõhusamalt tagada avalikustamiskohustuse täitmine. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on siiski kontrollida, kas põhikohtuasjas käsitletav karistuste määramise kord on piisavalt hoiatav, et avalikustamiskohustuse täitmine tõhusalt tagada.

61 Eespool toodud kaalutlusi arvestades ja tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus teostab vajalikku kontrolli, tuleb asuda seisukohale, et üheteistkümnenda direktiivi artikliga 12 ei ole vastuolus niisugune karistuste määramise kord, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

Asutamisvabadus

62 Seoses asutamisvabadusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artikleid 49 ja 54 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugune karistuste määramise kord, nagu on ette nähtud BBG-ga muudetud UGB §-s 283, eelkõige põhjusel, et selles on avalikustamata jätmise eest kehtestatud karistused ka äriühingutele, mis kuuluvad mõne teise liikmesriigi kui Austria Vabariigi õiguse kohaldamisalasse ja mille mõni filiaal asub viimati nimetatud liikmesriigi territooriumil, kuigi nende raamatupidamise aastaaruanded on juba avalikustatud ja nendega on võimalik tutvuda nende äriühingute peamise tegevuskoha järgses äriregistris.

63 Sellega seoses tuleb märkida, et ELTL artiklis 49 on ette nähtud asutamisvabaduse piirangute kaotamine. Vastavalt ELTL artiklile 54 võrdsustatakse äriühingud, mis on asutatud vastavalt liikmesriigi seadusele ja millel on liidu piires registrijärgne asukoht, juhatuse asukoht või peamine tegevuskoht, asutamisvabadust käsitlevate aluslepingu sätete kohaldamise korral füüsiliste isikutega, kes on liikmesriikide kodanikud. Selliste äriühingute jaoks hõlmab see vabadus õigust tegutseda teistes liikmesriikides tütarettevõtja, filiaali või esinduse kaudu (vt 25. veebruari 2010. aasta otsus kohtuasjas C-337/08: X Holding, EKL 2010, lk I-1215, punkt 17, ja 25. aprilli 2013. aasta otsus kohtuasjas C-64/11: komisjon *vs.* Hispaania, punkt 23).

64 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et asutamisvabaduse piiranguteks ELTL artikli 49 tähenduses tuleb pidada meetmeid, mis keelavad või takistavad asutamisvabaduse teostamist või muudavad selle vähem atraktiivseks (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Idryma Typou, punkt 54; 29. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-371/10: National Grid Indus, EKL 2011, lk I-12273, punkt 36, ning eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, punkt 26).

65 Teise liikmesriigi õiguse kohaldamisalasse kuuluvate äriühingute poolt Austrias asutatud filiaalide avalikustamiskohustus on ette nähtud UGB §-s 280a, millega võeti siseriiklikku õigusesse üle üheteistkümnenda direktiivi artikkel 1 ja mille vastavust sellele sättele ei ole kahtluse alla seatud.

66 Seevastu on põhikohtuasjas kõne all karistuste määramise kord, mis on vastavalt BBG-ga muudetud UGB §-le 283 kohaldatav avalikustamiskohustuse täitmata jätmise korral. Nagu ilmneb käesoleva kohtuotsuse punktist 15, on §-s 283 ette nähtud, et rahatrahv summas 700 eurot määratakse määrusega ja ilma eelneva menetluseta, kui avalikustamise tähtaja jooksul ei ole raamatupidamisdokumente esitatud äriregistrit pidavale kohtule ning ühelegi ettenägematule ega vältimatule sündmusele ei ole viidatud. Rahatrahv tuleb uuesti määrata iga kahe kuu järel kuni avalikustamiskohustuse täitmiseni. Asjaomasel äriühingul või organil on 14 päeva aega esitada rahatrahvi kohaldamise määrusele vastuväide. Vastuväide peatab määratud rahatrahvi täideviimise ja käivitab tavamenetluse.

67 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et põhikohtuasjas kõne all olev karistuste määramise kord on vahet tegemata kohaldatav nii Austrias asuvatele äriühingutele kui ka teistes liikmesriikides asuvatele äriühingutele, kes on Austrias filiaali asutanud. Järelikult ei aseta see kord teistes liikmesriikides kui Austria Vabariigis asuvaid äriühinguid, mille filiaal asub viimati nimetatud liikmesriigis, faktilisse või õiguslikku olukorda, mis on Austrias asuvate äriühingute olukorraga võrreldes ebasoodsam.

68 Teiseks, nagu komisjon õigesti märgib, ei määrata karistust, kui äriühing täidab oma seadusliku avalikustamiskohustuse, mis tuleneb liidu õigusest ja kehtib kõigis liikmesriikides. Seega ei keela, takista ega heiduta võimalikud karistused liikmesriigi õiguse kohaldamisalasse kuuluvat äriühingut asumast filiaali kaudu tegutsema teise liikmesriigi territooriumil.

69 Sellest tulenevalt ei saa niisugust karistuste määramise korda, nagu on ette nähtud BBG-ga muudetud UGB §-s 283, pidada asutamisvabaduse piiranguks. Järelikult ei ole niisugune kord ELTL artiklitega 49 ja 54 vastuolus.

Tõhusa kohtuliku kaitse ja kaitseõiguste tagamise põhimõte

70 Oma küsimuse punktides b ja c palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas harta artiklis 47 ja EIÕK artikli 6 lõikes 2 sätestatud tõhusa kohtuliku kaitse üldpõhimõtet ja kaitseõiguste tagamise põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus BBG-ga muudetud UGB §-s 283 ette nähtud karistuste määramise kord, mida kohaldatakse raamatupidamisdokumentide avalikustamise kohustuse täitmata jätmise korral.

71 Harta artikli 51 lõike 1 kohaselt on harta sätted ette nähtud liikmesriikidele üksnes liidu õiguse kohaldamise korral.

72 Sellega seoses tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast sisuliselt, et liidu õiguskorras tagatud põhiõigused on kohaldatavad kõigis liidu õigusega reguleeritud olukordades, kuid mitte väljapool niisuguseid olukordi. Selles osas on Euroopa Kohus juba märkinud, et ta ei saa harta alusel hinnata siseriiklikke õigusnorme, mis ei kuulu liidu õiguse raamesse. Seevastu juhul, kui need normid kuuluvad liidu õiguse kohaldamisalasse, peab Euroopa Kohus, kelle poole on pöördutud eelotsuse saamiseks, andma kõik tõlgendamiseks vajalikud juhised, et liikmesriigi kohus saaks hinnata kõnealuste õigusnormide vastavust põhiõigustele, mille kaitse ta tagab (vt eelkõige 26. veebruari 2013. aasta otsus kohtuasjas C-617/10: Åkerberg Fransson, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).

73 Euroopa Kohus on samuti täpsustanud, et pidades hartaga tagatud põhiõiguste tõlgendamisel silmas seda kohtupraktikat ja selgitusi harta artikli 51 kohta, tuleb neid õigusi kaitsta siis, kui siseriiklik õigusnorm kuulub liidu õiguse kohaldamisalasse. Teisisõnu tähendab liidu õiguse kohaldatavus seda, et kohaldatavad on ka hartaga tagatud põhiõigused (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Åkerberg Fransson, punktid 20 ja 21).

74 Käesoleval juhul puudutab põhikohtuasi karistust, mis määratakse üheteistkümnendas direktiivis ette nähtud avalikustamiskohustuse täitmata jätmise tõttu. Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 49, jättis liidu seadusandja avalikustamiskohustuse täitmise tagamiseks vastavalt üheteistkümnenda direktiivi artiklile 12 sobivate – see tähendab tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate – karistuste kindlaksmääramise liikmesriikide pädevusse. Austria õiguses on need karistused ette nähtud BBG-ga muudetud UGB §-s 283.

75 Sellest järeldub, et põhikohtuasjas kõne all olevad Austria õigusnormid kujutavad endast liidu õiguse kohaldamist harta artikli 51 lõike 1 tähenduses.

76 Seetõttu on harta sätted põhikohtuasja asjaoludel kohaldatavad.

77 Mis puudutab tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet, siis on harta artikli 47 esimeses lõigus sätestatud, et igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.

78 Selle põhiõiguse austamise tagamiseks liidus on ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus pandud liikmesriikidele kohustus näha ette tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajalik kaebeõigus liidu õigusega hõlmatud valdkondades.

79 Kaitseõiguste tagamise põhimõtte kohta on Euroopa Kohus leidnud, et neid tuleb järgida igas menetluses, mis võib kaasa tuua karistuse määramise, eriti trahvi või karistusmakse määramise (vt selle kohta 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-194/99 P: Thyssen Stahl *vs.* komisjon, EKL 2003, lk I-10821, punkt 30, ja 8. veebruari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-3/06 P: Groupe Danone *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-1331, punkt 68).

80 Mis puudutab esiteks küsimust, kas ettenähtud tähtaja jooksul avalikustamata jätmise eest määratud karistusele vastuväite esitamiseks mõeldud 14 päeva pikkune tähtaeg on kooskõlas tõhusa kohtuliku kaitse põhimõttega, siis tuleb märkida, et määratud tähtaeg peab olema vastuväite tõhusaks ettevalmistamiseks ja esitamiseks tegelikkuses piisav (28. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-69/10: Samba Diouf, EKL 2011, lk I-7151, punkt 66).

81 Arvestades aga asjaolu, et avalikustamiskohustus kehtib üldjuhul kõigile sellistele filiaalidele, nagu on kõne all põhikohtuasjas, et see on regulaarne ja huvitatud isikutele üldiselt teada, et Austria õiguses on avalikustamiseks ette nähtud üheksakuuline tähtaeg, mida arvutatakse alates majandusaasta lõppemise kuupäevast, ning et seda tähtaega on võimalik peatada, kui ettenägematu ja vältimatu sündmus on õigeaegset avalikustamist takistanud, ei ole 14-päevane tähtaeg tegelikkuses põhimõtteliselt ebapiisav vastuväite tõhusaks ettevalmistamiseks ja esitamiseks.

82 Mis puudutab teiseks kahtlusi seoses seadusest tuleneva vastutuse presumptsiooni kasutamisega, mille tagajärjel pannakse tõendamiskoormis äriühingule, siis tuleb märkida, et nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 58, piisab sellest, kui äriühing esitab talle määratud rahatrahvile põhistatud vastuväite, et käivituks tavamenetlus, mis võimaldab pädeval kohtul juhtumi konkreetseid asjaolusid arvesse võtta.

83 Kolmandaks tuleb hoiatuse ja võimaluse olla ära kuulatud puudumise kohta märkida, et kaitseõiguste tagamine isiku vastu algatatud mis tahes menetluses, mille tulemusena võidakse vastu võtta tema huve kahjustav akt, on liidu õiguse aluspõhimõte ja see tuleb tagada ka siis, kui menetlust ei ole õigusnormidega üldse reguleeritud. See põhimõte nõuab, et otsuste puhul, mis tuntavalt mõjutavad nende adressaatide huve, võimaldataks viimastel esitada oma seisukoht neile süüks pandavate asjaolude kohta, mis on vaidlusaluse otsuse aluseks (15. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-28/05: Dokter jt, EKL 2006, lk I-5431, punkt 74 ja seal viidatud kohtupraktika).

84 Väljakujunenud kohtupraktikast ilmneb siiski, et põhiõigused ei ole absoluutsed õigused, vaid neile võib seada piiranguid tingimusel, et need piirangud vastavad tegelikult meetmega taotletud üldise huvi eesmärkidele ega kujuta endast taotletavat eesmärki arvestades ülemäärast ja lubamatut sekkumist, mis kahjustaks tagatud õiguste sisu (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Dokter jt, punkt 75, ning 18. märtsi 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-317/08-C-320/08: Alassini jt, EKL 2010, lk I-2213, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

85 Arvestades kõnealuse rikkumise olemust, ilmneb aga, et niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas ei mõjuta 700 euro suuruse esialgse karistuse kohaldamine ilma eelnevat hoiatust saatmata ja võimaluseta olla enne karistuse määramist ära kuulatud asjassepuutuva põhiõiguse olemust, kuna trahviotsusele põhistatud vastuväite esitamine muudab viivitamata selle otsuse kohaldamatuks ja käivitab tavamenetluse, milles on võimalik tagada õigus olla ära kuulatud.

86 Samuti vastab niisugune menetlus ühelt poolt tõepoolest liidu poolt tunnustatavale üldisele eesmärgile, kuivõrd – nagu nähtub Austria valitsuse seisukohtadest – BBG-ga muudetud UGB §-s 283 ette nähtud karistuste määramise korra eesmärk on tagada avalikustamiskohustuse võimalikult kiire ja tõhus

täitmine üldistes huvides, milleks on kolmandate isikute ning osanike ja aktsionäride parem kaitse. Teiselt poolt puuduvad viited sellele, et niisugune menetlus oleks taotletava eesmärgi suhtes ebaproportsionaalne.

87 Mis puudutab neljandaks menetluse muid aspekte, nagu eelkõige kohustus põhjendada menetluse algatusdokumenti, keeld esitada kaebemenetluses uusi väiteid ning kohtuistungi toimumise tagamata jätmine, siis puuduvad Euroopa Kohtul andmed, mis tekitaksid kahtlusi põhikohtuasjas kõne all oleva karistuste määramise korra vastavuse suhtes tõhusa kohtuliku kaitse ja kaitseõiguste tagamise põhimõttele.

88 Sellest lähtuvalt tuleb asuda seisukohale, et põhikohtuasjas kõne all olev karistuste määramise kord järgib tõhusa kohtuliku kaitse ja kaitseõiguste tagamise põhimõtet.

89 Kõiki eespool esitatud kaalutlusi silmas pidades ja tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus teostab vajalikku kontrolli, tuleb esitatud küsimusele vastata, et ELTL artikleid 49 ja 54, tõhusa kohtuliku kaitse ja kaitseõiguste tagamise põhimõtet ning üheteistkümnenda direktiivi artiklit 12 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, mis on kõne all põhikohtuasjas ja mille kohaselt määratakse raamatupidamisdokumentide avalikustamiseks ette nähtud üheksakuulise tähtaja möödumise korral viivitamata vähemalt 700 euro suurune rahatrahv kapitaliühingule, mille filiaal asub asjaomases liikmesriigis, kusjuures talle ei saadeta eelnevalt hoiatust ega anta võimalust väljendada süükspandava rikkumise kohta oma seisukohta.

Kohtukulud

90 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus teostab vajalikku kontrolli, tuleb ELTL artikleid 49 ja 54, tõhusa kohtuliku kaitse ja kaitseõiguste tagamise põhimõtet ning nõukogu 21. detsembri 1989. aasta üheteistkümnenda direktiivi 89/666/EMÜ avalikustamisnõuete kohta, mis on seotud liikmesriigis filiaali asutamisega teise liikmesriigi õigusele alluva teatud liiki äriühingu poolt, artiklit 12 tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, mis on kõne all põhikohtuasjas ja mille kohaselt määratakse raamatupidamisdokumentide avalikustamiseks ette nähtud üheksakuulise tähtaja möödumise korral viivitamata vähemalt 700 euro suurune rahatrahv kapitaliühingule, mille filiaal asub asjaomases liikmesriigis, kusjuures talle ei saadeta eelnevalt hoiatust ega anta võimalust väljendada süükspandava rikkumise kohta oma seisukohta.

Allkirjad